

1025 JUSTIFIKASI KEPERLUAN TATACARA GELEDAH TERHADAP SUSPEK KANAK-KANAK MENURUT HUKUM FIQH ISLAM

Wafaa' Binti Yusof (Dr.)

Pusat Fiqh Kontemporari dan Pematuhan Syariah

Fakulti Pengajian Islam

Universiti Kebangsaan Malaysia

wafaa@ukm.edu.my

0122370427

ABSTRAK

Kanak-kanak merupakan antara golongan yang menyumbang kepada peningkatan data statistik jenayah syariah negeri-negeri di Malaysia. Data ini membuktikan kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang jenayah syariah telah melalui proses tatacara keadilan jenayah termasuk tatacara geledah. Namun, bidangkuasa perundangan jenayah syariah negeri-negeri tidak memperuntukkan undang-undang berkaitan tatacara geledah terhadap suspek kanak-kanak secara khusus. Amalan yang menguatkuasakan tatacara geledah dewasa ke atas suspek kanak-kanak boleh menimbulkan isu pelanggaran hak kanak-kanak yang serius dan ketidakadilan kepada mereka. Sementara dalam hukum fiqh, tidak ada dalil yang jelas membenarkan pelaksanaan tatacara ini atau melarangnya. Peraturan dan prinsip proses keadilan jenayah termasuk tatacara geledah yang dinyatakan di dalam sumber asas hukum Islam, al-Quran dan Sunnah, membuka ruangan kepada perbahasan para fuqaha. Pelbagai pentafsiran telah dibuat oleh para fuqaha bersandarkan dalil-dalil ini. Namun jelasnya, Islam menjaga hak privasi setiap individu. Penguatkuasaan tatacara ini sekali lagi dipertikaikan dan dipersoalkan apabila melibatkan kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang. Kanak-kanak yang begitu terdedah kepada pelbagai bentuk ancaman layak mendapat perlindungan dan layanan yang adil. Kelemahan fizikal dan ketidakmatangan mental mereka menyebabkan mereka kurang kemampuan untuk berhadapan dengan apa jua bentuk tatacara keadilan jenayah. Mereka perlu dilayan secara berbeza daripada orang dewasa. Pastinya, tidak ada peruntukan yang jelas dan khusus dalam sumber asas hukum Islam berkaitan tatacara geledah kanak-kanak. Oleh itu, artikel mengemukakan dan mencerakinkan perbahasan para fuqaha berkaitan tatacara penggeledahan secara umum. Pendekatan hukum fiqh Islam berkaitan tatacara geledah terhadap suspek kanak-kanak dianalisis untuk menentu sahkan serta menjustifikasi keperluan tatacara geledah yang khusus terhadap suspek kanak-kanak. Pendekatan metod kualitatif melalui analisis kandungan kitab-kitab turath dan jurnal merumuskan penguatkuasaan tatacara geledah hendaklah selaras dengan *maqāṣid shari‘yah* dan prinsip kejelasan (*rule of manifestnest*) yang disarankan oleh al-Ghazālī wajar menjadi landasan kepada justifikasi pelaksanaan tatacara geledah terhadap kanak-kanak. Analisis menunjukkan penguatkuasaan tatacara geledah terhadap kanak-kanak ini tidak bertentangan dengan peraturan dan prinsip undang-undang jenayah Islam.

Kata kunci: tatacara geledah, kanak-kanak, fiqh jenayah

1. PENGENALAN

Kewujudan data statistik penglibatan kanak-kanak dalam jenayah syariah menunjukkan kanak-kanak ini telah menempuh beberapa peringkat tatacara pra perbicaraan. Data ini tidak mungkin diperoleh jika tiada tangkapan, geledahan, penahanan atau penyiasatan dibuat terlebih dahulu ke atas kanak-kanak terbabit. Ironiknya, tiada undang-undang yang jelas dan khusus diperuntukkan berkaitan tatacara terhadap suspek kanak-kanak di bawah bidangkuasa jenayah syariah negeri-negeri di Malaysia. Ketiadaan peruntukan yang memperihalkan tatacara pra perbicaraan terhadap kanak-kanak ini kelihatan tidak mendatangkan masalah kepada pihak penguat kuasa agama

mahupun hakim syarie. Mereka menggunakan peruntukan-peruntukan dalam enakmen dan akta tatacara jenayah syariah yang diaplikasikan untuk pesalah dewasa.¹ Walau bagaimanapun, amalan ini boleh menimbulkan isu pelanggaran hak kanak-kanak yang serius dan ketidakadilan kepada mereka. Ketiadaan mekanisme yang jelas dalam pelaksanaan dan penguatkuasaan tatacara geledah terhadap kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang jenayah syariah secara khusus perlu diberi perhatian. Oleh itu, pendekatan hukum *fiqh* Islam berkaitan tatacara geledah terhadap suspek kanak-kanak dianalisis untuk menentu sahkan serta menjustifikasi keperluan tatacara geledah yang khusus terhadap suspek kanak-kanak.

2. TATACARA GELEDAH MENURUT *FIQH ISLAM*

Islam secara asas tidak mengharuskan pelaksanaan tatacara geledah disebabkan tatacara ini melibatkan pendedahan rahsia seseorang, pencabulan hak kebebasannya yang serius dan menyentuh kehormatan diri seseorang yang telah diberi jaminan oleh Islam dan mana-mana sistem perundangan di dunia ini. Allah berfirman dalam surah al-Baqarah: 190 yang bermaksud:

...Dan janganlah kamu menceroboh kerana sesungguhnya Allah tidak suka kepada orang-orang yang menceroboh.

Riwayat Abu Hurayrah menyatakan bahawa Rasulullah pernah bersabda bahawa “Seluruh tubuh badan seorang Muslim, darah, harta dan kehormatan adalah haram atas Muslim lain mencabulinya (mencerobohnya)” (al-Qushayrī, 2001).

Tatacara ini walau bagaimanapun, harus dilaksanakan jika seseorang itu dalam keadaan yang meragukan dan diperkuuhkan lagi dengan suatu tuduhan bersama bukti-bukti dan *qarīnah* yang mencukupi. Dengan kata lain, larangan terhadap penggeledahan itu ada pengecualianya apabila melibatkan keadaan-keadaan tertentu. Kebanyakan bidang kuasa jenayah telah menetapkan kaedah, kawalan dan undang-undang yang tertentu untuk mengawal penguatkuasaan tatacara in sebagai langkah meminimumkan pencabulan hak ini daripada berlaku dan pada masa yang sama menjamin keadilan semua pihak. Contohnya, tatacara ini tidak dikuatkuasakan ke atas semua kategori jenayah. Kebiasaan penguatkuasaan dan pelaksanaan tatacara ini hanya melibatkan jenayah tertentu sahaja dan tatacara ini tidak diharuskan melainkan dengan tujuan untuk memperoleh bukti-bukti jenayah. Malahan penggeledahan hendaklah dilaksanakan oleh pihak yang berbidang kuasa untuk menyiasat kes-kes jenayah dan pastinya pelaksanaannya berbeza-beza antara bidang kuasa jenayah bergantung pada perubahan zaman, tempat dan juga kategori jenayah yang terlibat.

Ahmad bin Ḥabd al-Karim merumuskan dalam kajian beliau bahawa para fuqaha membahagikan perkara berkaitan jenayah kepada dua iaitu apa yang terletak di bawah *siyāsah sharīyyah* dan apa yang terletak di bawah perundangan. Tatacara siasatan dan pertuduhan jenayah terletak di bawah *siyāsah sharīyyah* sementara pelaksanaan hukuman setelah sabit kesalahan jenayah adalah di bawah perundangan (al-Ūthmān, 2014). Ketetapan kategori jenayah, cara sabitan dan hukuman jenayah ditentukan oleh undang-undang. Sementara sebarang

¹ Beberapa peruntukan berkaitan tatacara geledah diperuntukkan di bawah Akta atau Enakmen Tatacara Jenayah Syariah negeri-negeri di Malaysia. Contohnya, Bab 4 dari Enakmen Tatacara Jenayah Syariah (Negeri Selangor) 2003, bermula dari seksyen 42 hingga 53 berkaitan penggeledahan premis dan seksyen 63 berkaitan penggeledahan diri. Peruntukan-peruntukan ini dikuatkuasakan dalam kes geledah suspek dewasa.

bentuk tatacara penguatkuasaan dan pelaksanaan undang-undang tersebut ditentukan oleh *siyāsah shar'iyyah* termasuklah tatacara geledah.

Oleh yang demikian, undang-undang berkaitan tatacara geledah lazimnya menetapkan beberapa keadaan yang mengharuskan pelaksanaannya. Antara keadaan ini ialah jenayah hendaklah benar-benar berlaku, penggeledahan hendaklah memberi manfaat kepada tatacara siasatan, terdapat tanda-tanda yang kukuh bahawa penggeledahan diperlukan untuk mendedahkan kebenaran, melibatkan kes *flagrante delicto*, wujud penangkapan individu yang digeledah dan penggeledahan hendaklah dilakukan setelah meminta izin daripada empunya badan atau premis. Keadaan yang diharuskan ini tidak bermakna tatacara ini boleh dilaksanakan dengan mudah. Bahkan penggeledahan ini hendaklah dilengkapi dengan tatacara, kawalan dan jaminan tertentu yang menjaga individu tersebut daripada penindasan dan penyalahgunaan kuasa oleh pihak berkuasa.

3. PANDANGAN ULAMA BERKAITAN TATACARA GELEDAH DALAM KES JENAYAH

Izin daripada individu yang digeledah diri atau premisnya merupakan antara syarat tatacara geledah yang ditegaskan oleh para fuqaha Islam. Persoalannya, bagaimana kedudukannya jika individu terbabit enggan untuk bekerjasama? Adakah pegawai penguat kuasa undang-undang dibenarkan untuk memasuki suatu premis tanpa kebenaran tuannya apabila terdapat bukti atau keterangan yang boleh diterima pakai bahawa satu kesalahan jenayah telah berlaku atau ada bukti disorokkan atau ada individu disembunyikan di dalam premis terbabit? Beberapa pendapat dan pendirian yang berbeza telah dicerakinkan daripada beberapa kitab *fiqh* dan penulisan ulama kontemporari berkaitan isu ini.

Pencerakinan ini walaupun demikian, menunjukkan fokus perbincangan mereka lebih kepada tatacara geledah premis. Sementara tatacara geledah diri individu sama ada seorang dewasa ataupun seorang kanak-kanak tidak dibincangkan secara jelas dan terperinci oleh mereka. Kekangan ini tidak menghalang pembentukan undang-undang dan peraturan berkaitan tatacara geledah diri dalam sistem keadilan jenayah Islam. Sebaliknya ia diserahkan kepada pihak pemerintah Islam untuk membentuk dan melaksanakan tatacara geledah diri berlandaskan kepada *siyāsah shar'iyyah* dan demi kepentingan awam. Setiap pendapat yang berbeza disandarkan kepada pelbagai justifikasi dan syarat-syarat yang ditetapkan oleh para fuqaha.

3.1 Keizinan dan perlindungan hak privasi domestik

Kebanyakan fuqaha begitu bertegas dalam memastikan keizinan diperoleh terlebih dahulu sebelum penggeledahan dilakukan. Tuntutan keizinan ini bukan hanya dikaitkan keizinan secara sarih tetapi juga dikaitkan dengan perlindungan hak privasi domestik dan diri yang dijamin oleh Islam. Ibn Hanbal contohnya, tegas berpendirian menjaga dan melindungi hak privasi domestik seseorang. Beliau melarang pengikutnya untuk cuba memasuki dan menggeledah premis seseorang tanpa izin kerana seseorang tidak boleh menggeledah apa yang berselindung di sebalik sebuah rumah. Pihak penguat kuasa undang-undang tidak perlu dilibatkan selagi perlakuan jenayah dilakukan dalam lingkungan premis mereka. Perkara ini jelas dalam perbincangan dan penghujahan beliau berkaitan isu perkaitan antara privasi domestik dan penghunian sah yang secara tidak langsung boleh dikaitkan dengan isu penguatkuasaan tatacara penggeledahan dalam kes-kes jenayah syariah.

Ibn Hanbal telah sandarkan penghujahan beliau kepada beberapa riwayat dan amalan para sahabat. Contohnya, Abu Bakr al-Khallal al-Baghdadi dalam penulisannya menyatakan bahawa Ibn Hanbal telah mengambil pendekatan yang sama dengan tindakan ḨUqbah b. Amir, Gabenor Mesir. ḨUqbah b. ḨAmir dikatakan telah melarang pembantunya untuk memaklumkan kepada pihak berkuasa mengenai beberapa orang jiran yang terus meminum arak di tempat tinggal mereka walaupun telah diberi amaran berulang kali (al-Khallāl, 1974). ḨUtbah juga didakwa bersikap acuh tidak acuh kepada pencabulan undang-undang. Beliau enggan melibatkan pihak berkuasa selagi kesalahan jenayah itu terhad dalam premis persendirian walaupun jiran tetangga menyedari perkara itu (Ibn Hanbal, t.th).

Sedemikian juga pendekatan tindakan Ibn Hanbal membenarkan seorang lelaki untuk membutakan mata dalam kes perlakuan tidak bermoral hambanya di premisnya walaupun dia menerima tekanan daripada para sahabatnya untuk melaporkan perkara itu kepada pemerintah (al-Khallāl, 1974). Ibn Hanbal juga pernah mengarahkan pengikutnya untuk tidak cuba mencari sebuah rumah sedangkan bunyi muzik yang terlarang telah muncul dan boleh didengar di jalan kerana seseorang tidak boleh menggeledah apa yang dilindungi oleh sesebuah rumah (Ibn Hanbal, 1981). Ulama awal Mazhab Hanbali jelas menawarkan perlindungan kepada perbuatan salah laku yang berlaku walaupun ia telah menjalar keluar ke pengetahuan awam dari rumahnya. Mereka menganggap perbuatan salah laku yang berlaku di dalam premis seseorang wajar mendapat perlindungan. Dengan kata lain, imuniti hanya diberi jika salah laku tersebut telah dilakukan dalam kediaman yang didiami secara sah.

Berbeza dengan ulama terkemuka Hanafī yang menegaskan tindakan memasuki premis seseorang tanpa izin dibenarkan dalam situasi di atas. Hanafi membenarkan penguasa undang-undang untuk memasuki premis tanpa keizinan penghuninya jika pihak tersebut dapat mengesan sesuatu kesalahan jenayah dari premis tersebut (al-Mawṣilī, 1966). Pegangan Hanafi ini menepati undang-undang dan amalan tatacara penggeledahan yang dikuatkuaskan di kebanyakan bidang kuasa jenayah termasuk bidang kuasa jenayah di Malaysia.

Pendekatan yang dikemukakan oleh al-Shafi'i dan Mazhab Maliki pula kurang jelas berkaitan isu ini. Menurut kedua mazhab ini selagi sesuatu perbuatan salah itu kekal di dalam suatu domisil atau tempat tinggal tanpa mengira kehadiran saksi bersama di dalamnya, ia adalah sebahagian daripada premis terbabit dan oleh itu dilindungi. Al-Shafi'i pernah mengarahkan seorang tetamu yang telah dijemput ke suatu majlis perkahwinan supaya meninggalkan majlis tersebut apabila dia menyaksikan suatu perbuatan salah di sana yang tidak mampu untuk dia menghalangnya (al-Shāfi'ī, 1993). Beliau tidak menasihatkan tetamu itu untuk memanggil pihak berkuasa untuk menghentikan perbuatan salah tersebut. Hakikatnya menurut beliau, sesebuah premis yang diduduki secara sah di sisi undang-undang sentiasa dilindungi daripada pencerobohan yang tidak wajar (al-Shāfi'ī, 1993). Mazhab Maliki menyatakan bahawa tetamu yang menyedari tentang perlakuan jenayah yang berlaku tidak perlu melaporkannya kepada pihak berkuasa tetapi hanya sekadar beredara menjauhi majlis tersebut (al-Bājī, 1999).

Sementara al-Ghazali menganggap tindakan si pelaku menutup pintu premisnya merupakan satu usaha untuk membatasi salah laku yang berlaku dalam lingkungan premis itu dan pada masa yang sama memberi isyarat kepada orang lain bahawa si pelaku berhasrat untuk berada di luar jangkauan orang lain. Apa jua perlindungan dan jaminan yang diberi oleh undang-undang tidak akan terpakai kepada si pelaku jika sebaliknya berlaku (al-Ghazali, 1997). Penghunian yang sah dalam situasi ini tidak mencukupi untuk melindungi hak privasi seseorang

menurut undang-undang. Al-Mawardi dan al-Shirāzī sepakat dengan al-Ghazali dalam perkara ini (al-Mawardi, 1999; al-Shirāzī, 1996).

Al-Ghazali juga tidak membenarkan penggeledahan diri seseorang hanya kerana dia disyaki membawa barang yang dilarang di dalam pakaianya. Beliau menjelaskan seseorang dilarang mencari maklumat, tidak boleh memasang telinga untuk mendengar alunan muzik dari sebuah premis, menghidu untuk mengesan bau arak, menyentuh dan meraba untuk mencari sesuatu pada pakaian seseorang atau bertanyakan jiran tetangga mengenai salah laku seseorang. Penguat kuasa undang-undang walau bagaimanapun, boleh menggeledah diri suspek yang bertembung dengannya dan terdapat bukti-bukti yang jelas menunjukkan perlakuan salahnya (al-Ghazali, 1417H). Contohnya bau arak daripada seseorang mengizinkan penguat kuasa mendekati dan menegurnya. Pengesanan dengan menghidu sesuatu adalah sama dengan melihat suatu perlakuan salah yang dilakukan. Penguat kuasa juga dibenarkan untuk mencelah jika dia mengetahui daripada bentuk barang yang disembunyikan merupakan sesuatu barang terlarang. Pengecualian-pengecualian ini malah membenarkan penguat kuasa untuk memasuki mana-mana premis untuk melaksanakan tugas mereka mencegah kemungkaran. Penguat kuasa dibenarkan untuk memasuki mana-mana premis yang kesalahan atau perlakuan jenayah yang dilakukan di dalam premis tersebut jelas dikesan dari luarnya. Apatah lagi jika saksi-saksi tampil secara sukarela melaporkan tentang kesalahan jenayah yang berlaku di dalam premis tersebut (al-Ghazali, 1417H).

Pernyataan al-Ghazālī ini menunjukkan tatacara geledah hanya boleh dilakukan jika wujud syak wasangka yang kuat dan munasabah. Sekadar syak, penggeledahan premis atau penggeledahan diri yang dilakukan dianggap bersalah dengan hukum. Namun penulis berpendapat apa yang dimaksudkan oleh al-Ghazālī ini tidak semestinya sampai ke tahap yakin untuk membolehkan penguat kuasa melaksanakan tatacara geledah terhadap seseorang. Syak wasangka yang munasabah sudah memadai kerana untuk berada pada tahap tersebut hendaklah disokong oleh beberapa faktor. Kehadiran faktor-faktor tersebut menguatkan kewujudan bukti atau keterangan untuk membolehkan tatacara geledah dilaksanakan. Antara faktor-faktor yang kebiasaannya dipertimbangkan untuk menentukan wujudnya syak wasangka yang munasabah termasuklah maklumat yang diperoleh oleh penguat kuasa, keberadaan suspek berhampiran dengan lokasi jenayah yang baru terjadi, reaksi suspek terhadap kehadiran penguat kuasa seperti tindakan melarikan diri, pemerhatian peribadi pegawai penguat kuasa, masa terjadinya jenayah sama ada siang atau malam dan pengetahuan pegawai penguat kuasa mengenai rekod jenayah suspek yang lampau. Sebahagian daripada faktor-faktor ini walau bagaimanapun bertentangan dengan pendapat para fuqaha seperti Hanbalī, al-Shāfī dan Mālikī yang begitu bertegas dalam isu hak privasi domisil seseorang dan keperluan kepada izin empunya premis.

3.2 Reputasi penglibatan suspek dalam jenayah

Sejarah dan rekod jenayah lampau seseorang meletakkan dirinya di senarai paling awal untuk disyaki jika suatu jenayah berlaku. Keadaan ini juga menjustifikasi tindakan pegawai penguat kuasa undang-undang untuk melakukan siasatan ke atasnya termasuklah penggeledahan diri dan premisnya. Pencerakinan daripada pandangan para fuqaha menunjukkan bahawa reputasi penglibatan seseorang dalam perlakuan jenayah mempermudah urusan penguat kuasa undang-undang. Mālikī contohnya, melarang tindakan penggeledahan kecuali premis tersebut atau penghuninya diketahui pernah terlibat dalam kesalahan jenayah. Mazhab Mālikī membenarkan

pemerintah untuk bertindak ke atas seseorang yang memang terkenal dengan status penjenayah berdasarkan maklumat yang boleh mensabitkan seseorang dengan jenayah, dan juga menggeledah tempat tinggalnya. Seseorang yang mempunyai reputasi penglibatan dalam jenayah menjadikan status tindakan, perbuatan dan hak peribadinya status awam walaupun ia tidak boleh dikesan dari luar (al-Qayrawānī, 1999).

Reputasi penglibatan lokasi tertentu dengan jenayah juga menentukan kesahan tindakan penggeledahan oleh penguat kuasa undang-undang. Pemerintah menurut Ibn Abi Zayd dan Mālik b. Anas, tidak perlu bertindak terhadap maklumat bahawa seseorang telah melanggar undang-undang di dalam batasan rumahnya jika rumah tersebut tidak diketahui umum sebagai satu tempat berlakunya salah laku (al-Qayrawānī, 1999). Begitu juga Mautarrif Abu Mus'ab al-Madani melarang tindakan sedemikian walaupun maklumat berkaitan perbuatan salah tersebut disampaikan oleh dua orang saksi yang boleh dipercayai kecuali penghuni terbabit sememangnya dikenal pasti sebagai seorang suspek (al-Qayrawānī, 1999).

4. Analisis Pencerakinan Pendapat Fuqaha Berkaitan Aplikasi Tatacara Geledah

Analisis pendapat fuqaha berkaitan tatacara geledah membawa penulis kepada aplikasi prinsip yang dikemukakan oleh al-Ghazālī dan kajian yang dibuat oleh beberapa cendekiawan Islam seperti Sadīq Reza (2009) untuk membentuk satu rumusan. Larangan menggeledah premis atau diri individu bukan suatu yang mutlak. Beberapa keadaan dikecualikan daripada larangan penggeledahan premis dan diri dirumuskan daripada perbahasan para fuqaha tersebut.

Pihak berkuasa dibenarkan untuk menggeledah sebuah premis atau seseorang apabila jenayah yang dilakukan dalam sesebuah premis tersebar keluar ke pengetahuan orang ramai. Hanya segelintir fuqaha tidak bersetuju dengan pengecualian ini sebagaimana yang telah dijelaskan sebelum ini. Mereka juga berbidangkuasa untuk melaksanakan suatu penggeledahan apabila terdapat bukti-bukti yang menunjukkan salah laku telah berlaku dalam kalangan penghuni premis.

Status seseorang tidak diambil kira untuk menentu sahkan tindakan menggeledah premis atau diri seseorang yang disyaki melakukan jenayah sebagaimana dalam pelaksanaan penangkapan dan penahanan. Rekod jenayah seseorang yang lampau masih tidak cukup untuk membenarkan premis dan dirinya digeledah kecuali terdapat bukti-bukti dan keterangan yang menunjukkan penglibatannya dalam jenayah. Keadaan ini telah dijelaskan dalam dua peristiwa dalam kalangan para *Sahābah*. Saidinā 'Umar pernah menahan dirinya daripada mengintip Abu Mihjan al-Thaqafī dan Rabī'ah bin Umaiyyah yang terkenal dengan kaki botol kerana ketidaaan bukti yang kukuh. Demikian juga Ibn Mas'ud tidak mengintip Walid bin 'Uqbah walaupun beliau mengetahui tabiat buruk Walīd yang suka meminum arak (al-Alwani & DeLorenzo, 1995).

Selain itu, keadaan darurat juga menentusahkan tindakan pihak berkuasa untuk menggeledah. Situasi ini pada pendapat penulis, termasuklah jika ditakuti suspek mlarikan diri atau bukti-bukti jenayah dihapuskan atau suspek yang hendak ditangkap enggan menyerah diri kepada pihak berkuasa. Semua ini mestilah wujud syak wasangka yang mencukupi atau munasabah untuk bertindak (al-Alwani & DeLorenzo, 1995).

Setiap pengecualian di atas hakikatnya bersandar kepada prinsip kejelasan (*the rule of manifestness*). Prinsip ini telah diadaptasi oleh para fuqaha secara tidak langsung dalam pelaksanaan tatacara jenayah Islam termasuk tatacara geledah. Prinsip ini menetapkan setiap

tindakan terutama untuk menyiasat dan menggeledah tidak dibenarkan kecuali perlakuan jenayah jelas dan nyata telah berlaku.

al-Ghazālī mengambil kira prinsip kejelasan ini untuk menentukan kesahan penggeledahan yang dilakukan ke atas premis kediaman dan diri seseorang. Pengaplikasian prinsip ini jelas dibincangkan dalam syarat perlakuan jenayah di bawah bidang kuasa *muhtasib*. Antara syarat-syarat tersebut ialah perlakuan hendaklah secara hakikat membentuk satu kesalahan, perlakuan salah itu hendaklah berlaku terang-terangan di hadapan *muhtasib*, perlakuan dikenalpasti oleh *muhtasib* suatu kesalahan tanpa perlu melibatkan ijтиhad, *muhtasib* hanya boleh bertindak jika perlakuan salah tersebut sedang berlaku dan salah laku mestilah “jelas kepada *muhtasib* tanpa mengintip” dalam erti kata lain, ia mesti nyata dan jelas. Perbincangan para fuqaha juga meletakkan pengecualian kepada prinsip ini yang membenarkan siasatan dan penggeledahan dilakukan walaupun jenayah terselindung tetapi terdapat bukti-bukti yang mencukupi menunjukkan satu kesalahan jenayah telah berlaku. Ibn Hanbal, al-Ghazali dan al-Mawardi merupakan antara ulama yang menerima prinsip kejelasan untuk campur tangan dalam kesalahan atau perlakuan jenayah berserta dengan pengecualian apabila didapati bukti-bukti kesalahan yang mencukupi.

Segelintir fuqaha pula mencadangkan bahawa pengaplikasian prinsip kejelasan (*the rule of manifestness*) adalah berbeza-beza bergantung pada pihak berkuasa yang terlibat. Contohnya, kuasa siasatan kebiasaannya tertumpu pada pihak pelaksana seperti pihak penguat kuasa undang-undang, pihak polis dan pemerintah berbanding pihak kehakiman. Dengan kata lain, pihak pelaksana dibenarkan mengabaikan larangan tersebut atas dasar keperluan siasatan. Segelintir fuqaha menyatakan mandat yang sama diberikan kepada individu selain daripada pihak berkuasa kerana setiap individu Muslim adalah tertakluk kepada batasan untuk menyiasat yang ditetapkan oleh Allah. Namun, para fuqaha sama ada menyatakan atau tidak menyentuh langsung tentang akibat daripada ketidakpatuhan kepada undang-undang penggeledahan ini.

5. Penggeledahan dan Suspek Kanak-kanak

Jelas di sini, pelaksanaan tatacara geledah tidak bersalahan dengan syariat Islam dan tidak mengecualikan suspek kanak-kanak. Namun, *fiqh* Islam tidak mensyariatkan atau memperuntukkan nas-nas yang jelas berkaitan keadaan-keadaan yang membolehkan penggeledahan diri suspek kanak-kanak dilaksanakan. Walau bagaimanapun, undang-undang berkaitan tatacara geledah suspek kanak-kanak boleh dibentuk dan dilaksanakan berlandaskan kepada *maqāṣid shari‘yyah* dan *siyāsah shar‘iyyah*.

Penggubalan undang-undang berkaitan tatacara geledah suspek kanak-kanak dan pelaksanaannya yang diserahkan kepada setiap bidang kuasa jenayah pemerintahan Islam perlu mengambil kira kedudukan kanak-kanak terbabit sebagai individu di bawah umur. Mereka memerlukan satu tatacara yang lebih khusus sebagaimana Islam mengkhususkan tatacara geledah suspek perempuan. Suatu tatacara geledah yang bersesuaian dan seimbang dengan tahap mereka serta kawalan-kawalan yang lebih mengarah kepada keutamaan penjagaan kebajikan kanak-kanak ini perlu difikirkan (Wafaa' Binti Yusof, 2017).

Kewujudan keadaan-keadaan yang mengharuskan pelaksanaan tatacara geledah dalam Islam bukannya bermaksud keharusannya secara mutlak sebagaimana tidak dimaksudkan larangan pelaksanaannya secara total. Malahan beberapa kawalan dan sekatan hendaklah mendasari pelaksanaannya serta jaminan perlindungan daripada penyalahgunaan kuasa. Perkara

yang sama boleh diaplikasikan terhadap suspek kanak-kanak dan diberi penekanan yang lebih kepada bentuk kawalan dan sekatan dalam pelaksanaannya. Tatacara geledah yang dilaksanakan dan sekatan-sekatannya yang dikuatkuasakan tidak lengkap tanpa adanya peraturan atau undang-undang yang mengawal selia apa jua bentuk pelanggaran terhadap tatacara ini (Wafaa' Binti Yusof, 2017).

Penggeledahan diri terutamanya, perlulah dilakukan dengan penuh hikmah dan mengambil kira adab kesopanan serta *maqāṣid* penggeledahan itu dilakukan. Sejauh mana wujud keperluan untuk dilaksanakan penggeledahan tersebut menjadi keutamaan apatah lagi terhadap kanak-kanak. Contohnya, penguat kuasa undang-undang boleh menggeledah diri suspek kanak-kanak apabila dia enggan untuk bekerjasama dalam usaha mengenal pasti identitinya. Walau bagaimanapun, tindakan tersebut harus mengambil kira batasan-batasan yang ditetapkan oleh para fuqaha seperti keizinan daripada empunya badan untuk digeledah dan penggeledahan perlu dilakukan oleh jantina yang sama (Wafaa' Binti Yusof, 2017).

Prinsip kejelasan (*the rule of manifestness*) yang dikemukakan oleh al-Ghazali tidak bersalah untuk diaplikasikan dalam pelaksanaan tatacara geledah suspek kanak-kanak. Prinsip ini memberi jaminan bahawa penggeledahan diri suspek kanak-kanak tidak boleh dilakukan sembarangan kecuali memang jelas kanak-kanak terbabit memiliki sesuatu yang boleh menyabitkannya kepada perlakuan jenayah. Prinsip ini menyediakan satu kawalan dalam penguatkuasaan tatacara ini terhadap kanak-kanak sebagai individu yang dilindungi dan kemaslahatannya menjadi keutamaan.

Kepelbagaiannya fuqaha dalam pelaksanaan tatacara geledah pada pandangan penulis, hakikatnya membuka lebih banyak peluang dan ruangan kepada pembentukan undang-undang berkaitan serta penguatkuasaannya terhadap kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang (Wafaa' Binti Yusof, 2017). Majoriti para fuqaha menegaskan kedudukan pihak yang melaksanakan penggeledahan premis ataupun diri sewajarnya dilakukan oleh individu yang berbidang kuasa. Keadaan ini dapat mengelak daripada tohmannan, pelanggaran hak individu yang digeledah dan juga penyalahgunaan kuasa lebih-lebih lagi jika ia melibatkan kanak-kanak. Perlindungan dan jaminan yang diberi kepada golongan kanak-kanak ini memastikan tatacara penggeledahan yang dilaksanakan berlaku dengan adil dan bersesuaian dengan tahap mereka. Contohnya, penggeledahan tersebut hendaklah dilakukan dengan lebih sopan dan dilakukan dengan kehadiran individu sejantina.

Kesahihan izin suspek kanak-kanak untuk digeledah perlu diperjelaskan. Para fuqaha tidak membincangkan secara khusus mengenainya. Kanak-kanak ini merupakan individu di bawah umur dan pihak yang berurusan dengannya sewajarnya perlu melalui keizinan daripada kedua-dua ibu bapa atau penjaganya. Walau bagaimanapun, sejauh mana keperluan keizinan ini pada pandangan penulis perlulah dilihat daripada situasi yang berlaku. Penulis melihat keizinan ibu bapa dalam tatacara geledah yang kebiasaannya berlaku tanpa dirancang bukan satu keperluan dan kegagalan memperoleh keizinan ini tidak memberi impak kepada kesahihan pelaksanaan tatacara tersebut. Malahan penguat kuasa undang-undang bertindak di bawah bidang kuasa yang sah untuk menghalang apa jua kemungkar yang berlaku walaupun terhadap kanak-kanak yang berkonflik dengan undang-undang. Para fuqaha bersetuju bahawa tatacara geledah yang dilaksanakan oleh penguat kuasa undang-undang dibenarkan menurut Islam dalam empat keadaan sahaja iaitu apabila dalam keadaan *flagrante delicto*, wujud tanda-tanda yang kukuh

bahawa tatacara geledah dapat membongkar kebenaran, apabila satu penangkapan telah berlaku dan apabila mendapat persetujuan individu yang hendak digeledah (Wafaa' Binti Yusof, 2017).

6. KESIMPULAN

Tatacara geledah suspek kanak-kanak tidak dinyatakan secara khusus dalam sumber utama seperti *al-Qurān*, *ḥadīth* dan *sunnah* Rasulullah. Namun keadaan ini bukannya suatu kekangan yang menghalang dan menafikan keperluan pembentukan serta penguatkuasaan tatacara geledah terhadap suspek kanak-kanak. Prinsip *siyāsah shar'iyyah* mendasari perbahasan para fuqaha dalam isu ini dan membuka ruangan yang lebih fleksibel dalam usaha membentuk undang-undang tatacara geledah terhadap suspek kanak-kanak. Artikel yang melibatkan perbincangan berkaitan tatacara geledah secara umum ini bertujuan untuk menjustifikasi keperluan tatacara geledah kepada kanak-kanak. Malahan ia menjadi sandaran kepada penegasan penulis bahawa tatacara geledah boleh dikuatkuasakan dan dilaksanakan terhadap golongan bawah umur ini dengan mengambil kira maslahah kanak-kanak dan mendahuluikan kepentingan mereka.

RUJUKAN

- Alshech, Eli. (2004). “Do not enter houses other than your own”: the evolution of the notion of private domestic sphere in early sunni Islamic thought. *Islamic Law and Society*, 11 (3), 2004, 291-332.
- al-Alwani, Taha J. & DeLorenzo, Yusuf Talal. (1995). Rights of the Accused (Part Two). *Arab Law Quarterly*, 10 (3), 238-249.
- al-Bājī, Abī al Walīd Sulaymān Ibn Khalāf. (1999). *al-Muntqā Sharh al Muwattā'*. Juz.5. Bayrūt: Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah, 172.
- Cook, Michael. (2000). *Commanding right and forbidding wrong in Islamic thought*. New York: Cambridge University Press, 100.
- al-Ghazālī, Abū Ḥamīd Muḥammad ibn Muḥammad. (1997). *Iḥyā’ ‘Ulūm al-Dīn*. Jil.2. Bayrūt: Dār al-Ma‘rifah, 437-515.
- al-Ghazālī, Abū Ḥamīd Muḥammad ibn Muḥammad. (1417H). *al-Wāsiṭ fī al-madhhāb*. al-Qāhirah: Dār al-Salām, 533.
- Ibn Ḥanbal, Aḥmad ibn Muḥammad. (1994). *al-Musnad*. Jil.4. Ed.2. Bayrūt: al-Maktabah al-Tijārah, 202.
- Ibn Ḥanbal, Aḥmad ibn Muḥammad. (1981). *Masā'il al-Imām Aḥmad Ibn Ḥanbal*. Bayrūt: al-Maktabah al-Islāmī, 39.
- al-Khallāl, Abī Bakr Aḥmad ibn Muḥammad ibn Harūn. (1974). *al-Amr bi al-ma‘rūf wa al-nahy ‘an al-munkar*. Miṣr: Dār I‘titām, 32-39.
- al-Mawardī, ‘Abū al-Ḥasan. (1999/1419H). *al-Hāwī al-kabīr fī fiqhī madhhābi al-Imām al-Shāfi‘ī*. Jil. 17. Bayrūt: Dār al-Kutub al-‘Ilmiyyah, 378.

al-Mawṣilī, Ḩabdullāh bin Mahmūd. (1966). *al-Ikhtiyār li taᶜlīl al-mukhtār*. Jil.2. Bayrūt: Dār al-Ḥarīfah, 166.

al-Qayrawānī, Ḩabd Allāh ibn Ḩabd al-Rahmān ibn Abī Zayd. (1999). *al-Nawādīr wa al-ziyādat ʻalā mā fī ghayrihā min al-ummahāt*. Jil. 14. Bayrūt: Dār al-Gharb al-Islāmī, 316.

al-Qushayrī, Muslim Ibn al-Ḥajjāj. (2001). *Ṣaḥīḥ muslim*. Jil. 1 & 4. Bayrūt: Dār al-Kutub al-ʻIlmiyyah, 1987.

Reza, Ṣadīq. (2009). Islam's fourth amendments: search and seizure in islamic doctrine and muslim practice. *Georgetown Journal of International Law*, 40(3): 703-806.

al-Shāfiʻī, Muḥammad ibn Idrīs. (1993). *al-Umm*. Jil.6. Bayrūt: Dār al-Kutub al-ʻIlmiyyah, 255.

al-Shirāzī, Abū Ishāq Ibrāhīm ibn Ḩalī ibn Yūsuf. (1996). *al-Muhadhdhab*. Jil.2. Bayrūt: Dār al-Qalam. <https://archive.org/stream/muhadhdhab1#page/n1/mode/1up>. [23 Jun 2015].

al-ʻUthmānī, Ḩalīmad ibn Ḩabd al-Karīm ibn Muḥammad. (2014). *Taftīsh al-Ashkhāṣ fī Niẓāmī al-ʻIjrāʼiyat al-Jazāʼiyat*. Jāmiʻatu al-Imām Muḥammad ibn Saʻūd al-Islāmiyyat: al-Mamlakatu al-ʻArabiyyatu al-Saʻūdiyah. http://www.justice_lawhome.com/vb/showthread.php?13599. [8 Februari 2016].

Wafaa' binti Yusof. (2017). Tatacara pra perbicaraan jenayah syariah terhadap suspek kanak-kanak: analisis perundangan di Malaysia. PhD Thesis, Faculty of Law: Universiti Kebangsaan Malaysia.